

bolj homogene, zato v tem pogledu ne bo posebnega problema.

4. Avtor odmeva se ne drži vsebine članka

Moj članek se nanaša izključno na kontrolno metodo in na pojmovanje gozdnogojitvenih ciljev v njenem okviru. Avtor odmeva zahaja na številna druga področja in tu išče možnosti za nizke diskvalifikacije nasprotnika. Najbolj tipična je v 1. odstavku v levem stolpcu na strani 339: "Hm, kako se že presodi, ali so razvojne faze vsaj okvirno v ravnotežju?" S tem nas hoče najbrž podučiti, kako se tu ravna pri diagnosticiranju stanja gozdov v pogledu trajnosti, kot da se tega lotevamo prvič.

5. Zaključek

Odmev na moj članek zaključí mag. Veselič v svojem značilnem stilu. S Pravilnikom zasnovan kon-

cept načrtovanja primerja z ladjo, ki očitno uspešno pluje, mene pa vidi v vlogi nekoga, ki ji grozi s potopitvijo. Če se lahko zanesem na javna občila (Delo), šteje mag. Veselič ta koncept za izjemno posodobitev gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji. Menda so bili o tem v posebnem pismu posebej seznanjeni celo nekateri ministri. Če lahko uporabim ponujeno prisposobo v obliki ladje, lahko zagotovim, da jo ne bom torpediral, saj kot upokojenec nimam niti najmanjše možnosti za tak podvig. Naj ladja v veselje njenemu kapitanu mirno pluje. Mislim pa (to mi je najbrž dovoljeno), da bi se moral kdo, ki se na pristojnem ministrstvu čuti kaj odgovornega za to področje, pa vendarle zanimati, ali je z »navigacijo ladje« pa tudi z njenim kapitanom res vse v najlepšem redu, saj je znano, da na morju ni previdnosti nikoli preveč.

Franc Gašperšič

Trajnostno, mnogonamensko in sonaravno gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji, od deklaracije do resničnosti

1 Uvod

Članek dr. Gašperšiča v Gozdarskem vestniku, št. 5-6/2001, pod naslovom Ponovno o kontrolni metodi v gozdnogospodarskem načrtovanju je bil očitno samo prva bitka križarske vojne proti prenovljenemu gozdnogospodarskemu načrtovanju, kateremu je podlaga Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih iz leta 1998 (v nadaljevanju Pravilnik 1998) in katerega uspešno izvaja Zavod za gozdove Slovenije (v nadaljevanju ZGS). Upanje, da sem s spravljamim prispevkom v Gozdarskem vestniku, št. 7-8/2001, pojasnil nekatera vprašanja v zvezi s Pravilnikom, je bilo po pričakovanju jalovo. S člankom Trajnostno, mnogonamensko in sonaravno gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji, od deklaracije do resničnosti avtorji prof. dr. Gašperšič, prof. dr. Winkler, prof. dr. Kotar in doc. dr. Bončina z nekorektnim pisanjem, v katerem ne manjka zavajanj in žaljivih diskvalifikacij, nadaljujejo s poskusom razvrednotenja Pravilnika 1998, njegovih izdelovalcev ter sedanjega dela na področju gozdnogospodarskega načrtovanja pri nas.

Očitno avtorji s člankom niso imeli le namena opozarjati na spregledane vsebine Pravilnika 1998 in aktualnega gozdnogospodarskega načrtovanja. To je najbolj razvidno pri obravnavi več vsebin, ki zaradi že splošne osvojenosti v stroki in zmanjšanja že tako precej

obsežnega Pravilnika 1998 v pravilniku niso podrobneje razčlenjene, pač pa so razčlenjene v vzorcu zgradbe gozdnogospodarskih načrtov GGE, izdelanem v ZGS že v letu 1998, in v vzorcu zgradbe območnih načrtov, izdelanem v letu 2000, ter so že striktno navzoče v približno 70 gozdnogospodarskih načrtih GGE in v osnutkih vseh območnih načrtov 2001-2010, ki so doslej izdelani skladno s Pravilnikom 1998. Namesto da bi avtorji v navedenih primerih, ko očitno ne gre za spregledane vsebine, preprosto navedli, da so dane vsebine tako pomembne, da bi jih bilo vendarle primerno zapisati tudi v pravilnik, če so že takega mnenja, so si dali duška z diskvalifikacijami, češ da se izdelovalci Pravilnika 1998 očitno ne zavedajo, kaj vse spada med te vsebine, kako bo takšno načrtovanje kos zahtevnim nalogam ipd.

Večjo podrobnost Pravilnika 1998 avtorji večkrat omenjajo kot nepotrebno in celo škodljivo, v nekaj primerih, kjer je iz že pojasnjenih razlogov določena vsebina v Pravilniku 1998 v primerjavi s Pravilnikom o načinu izdelave gozdnogospodarskih načrtov in o evidenci njihovega izvrševanja iz leta 1987 (v nadaljevanju Pravilnik 1987) opredeljena nekoliko bolj skopo, pa na široko in nekorektno razlagajo o manjkajočih vsebinah Pravilnika 1998 v primerjavi s Pravilnikom 1987.

Ob tem moramo poudariti, da gozdnogospodarsko načrtovanje, kot ga je uveljavil Pravilnik 1998, v vsebinskem smislu ne prinaša zelo velikih sprememb v gozdnogospodarsko načrtovanje in zagotavlja tudi kontinuiteto dosedanjih načrtov in podatkov o gozdovih (velika sprememba npr. bi bila zmanjšanje števila ravni načrtovanja). Precej novosti je Pravilnik 1998 prinesel zlasti na področju tehnologije zbiranja podatkov, na katerem je rešil pretekle nedorečenosti in zmedo ter odprl pot sodobnemu obravnavanju gozdov in gozdnega prostora. Seveda se v slednje, tehnološke rešitve avtorji v članku niso spuščali, ker bi morali konkretne rešitve ovreči s konkretnimi merili in bi na tem področju malce težko za vzor postavljali Pravilnik 1987. Raje so se lotili načina opredelitev ciljev in usmeritev, načina analiziranja preteklega gospodarjenja, načina preveritve trajnosti ipd., kjer so nekoliko različna subjektivna videnja vedno mogoča, drugačne, čeprav teoretično in praktično prav tako ustrezne rešitve, pa je manj pozornemu bralcu lažje prikazati kot napačne.

Rešitve, zapisane v Pravilniku 1998, gotovo niso edine možne, so pa pripravljene na podlagi poznavanja potrebnih teoretičnih osnov in bogatih izkušenj številnih izdelovalcev gozdnogospodarskih načrtov. Pri tako zahtevnem in obsežnem aktu, kot je pravilnik, ki določa gozdnogospodarske in gozdnogojitvene načrte, in pri toliko novostih in novih določbah, kot jih Pravilnik 1998 prinaša glede na predhodni pravilnik (brez tabel je Pravilnik 1987 v Uradnem listu obsegal 6 strani, Pravilnik 1998 pa 17 strani), je gotovo mogoče najti posamezne diktacije, ki jih je mogoče izboljšati oziroma dopolniti. Kljub takšnim pomanjkljivostim in koristnim manjšim dopolnitvam, ki so se pokazale skozi triletno delo pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov, sem prepričan, da je Pravilnik 1998 pomemben prispevek k razvoju gozdnogospodarskega načrtovanja pri nas in zelo solidna podlaga sodobni izdelavi gozdnogospodarskih načrtov. Ker zagotavlja informacijsko povezanost gozdnogospodarskega in gozdnogojitvenega načrtovanja, pa je tudi primerna podlaga kakovostni in racionalni izdelavi gozdnogojitvenih načrtov.

Čeprav je bila izdelava Pravilnika 1998 timsko delo, kot je timsko tudi njegovo izvajanje, se čutim osebno odgovornega in poklicanega, da odgovorim na očitke obojega. Zaradi obrambe strokovne resnice in nadaljnega pozitivnega razvoja gozdnogospodarskega načrtovanja pri nas, pa tudi zaradi izboljšanja higiene strokovne obravnave odprtih ali zanimivih strokovnih vprašanj, do katerih imajo strokovnjaki različne poglede, bom v prispevku tudi razgalil vsaj najizrazitejša zavražanja in tudi neresnice v prispevku štirih avtorjev.

2 Obravnava očitkov aktualnemu pravilniku

2.1 Ali naj pravilnik opredeli predvsem strukturo procesa odločanja ali vsebino načrtov

Čeprav je odgovor vsekakor lahko subjektiven, avtorji zelo avtoritativno poučujejo menda nevedne sestavljalce Pravilnika 1998, da »mora pravilnik opredeliti temeljno strukturo procesa odločanja (načrtovati pomeni namreč odločati) pri obnovi gozdnogospodarskih načrtov, ne pa oblikovno strukturo vsebine (zapisov) načrtov«.

Da malce čudno stališče ni edino možno, podkrepiamo z diktacijo 16. člena Zakona o gozdovih, ki menda ni naključna, po formalni plati pa je omenjeni člen sestavljalcem Pravilnika 1998 celo nalagal, kako oblikovati pravilnik glede na obravnavano vprašanje.

16. člen Zakona o gozdovih

»Minister, pristojen za gozdarstvo, v soglasju z ministrom, pristojnim za okolje in prostor, in ministrom, pristojnim za varstvo naravne in kulturne dediščine, predpiše vsebino načrtov za gospodarjenje z gozdovi, roke in podrobnejši postopek sprejemanja splošnih delov gozdnogospodarskih načrtov ter način spremljanja njihovega izvajanja.«

Nadaljnji komentar ni potreben. Očitki in diskvalifikacijski nauki so očitno neosnovani.

2.2 O nujnosti podrobnejše diferenciranosti gozdnogospodarskih ciljev in o načinu obravnavanja funkcij gozdov v načrtih

Vprašanje potrebnosti diferenciranja ciljev je bilo delno obravnavano tudi že v uvodu omenjenem članku dr. Gašperšiča, tokrat se torej razprava o njem poglablja.

V prispevku štirih avtorjev je zapisano: »Raznolikosti znotraj gozdnogospodarskih območij se moramo lotiti že na ravni gozdnogospodarskih ciljev. Diferenciacija pomeni iskanje specifičnih razvojnih poti za gospodarjenje z gozdovi.« Ravno v odstavku, ki obravnava funkcije gozdov, je misel še enkrat poudarjena: »Vsaka ciljna kombinacija s specifično hierarhijo ciljev zahteva temu prilagojeno gospodarjenje, tj. specifičen sistem gozdnogospodarskih ukrepov.«

Nedvomno so nam na primer v gospodarski enoti (v nadaljevanju GGE) pogosti cilji gospodarjenja z gozdovi ohranitev gozdov, dvig njihove lesne zaloge in tekočega prirastka, krepitev določenih funkcij gozdov ipd. Vendar je mogoče vse te cilje, upoštevajoč pestrost razmer v GGE, zapisati v en (splošen) cilj, ki je

temeljno vodilo vsem usmeritvam in ukrepom v GGE, upoštevajoč v konkretnih razmerah te razmere, potrebe in možnosti. Želja po tolikšni diferenciranosti ciljev, da bi imeli za vsak primer specifičnih razmer v GGE opredeljen specifičen gozdnogospodarski cilj, bi nas lahko pripeljala v situacijo nepreglednega sistema gozdnogospodarskih ciljev oziroma celo sistema hierarhijskih ciljev.

Pri opredelitvi ciljev v GGE bi bilo treba upoštevati vsaj naslednje parametre:

- obliko lastništva: praviloma jih je v GGE več, zasebne gozdove pa bi bilo umestno po velikosti in drugih značilnostih posesti (npr. razpoložljiva delovna sila, odvisnost od dohodka iz gozda idr.) v večini primerov deliti še v nekaj kategorij;
- rastiščne razmere;
- funkcije gozdov: teh je praviloma veliko in zahtevajo zelo različne usmeritve in ukrepe;
- krajine: že GGE praviloma ne pripada samo enemu tipu krajine, gozdnogospodarsko območje (v nadaljevanju GGO) vselej zajema več tipov krajin.

Ker dosledna opredelitev ciljev ni cilj načrtovanja, ampak so cilji samo sredstvo za boljše delo, s katerim si ne gre nagajati, ampak pomagati, je torej potrebno zadeve poenostaviti. Stopnja poenostavitve je stvar subjektivne presoje. Enoten sistem ciljev nas pri konkretnem delu tudi v zasebnih gozdovih ne pusti neorientirane. Če je določen lastnik gozda s posestjo le nekaj hektarov pripravljen verno slediti strokovnim rešitvam, smo dolžni to kar najbolj izkoristiti.

Ravno ukrepi za krepitev posameznih funkcij gozdov oziroma načini upoštevanja posameznih funkcij gozdov pri izvajanju gozdnogojitvenih ukrepov so tako pestri, da bi bilo povsem neracionalno uveljavljati določitev vseh teh ukrepov striktno prek primerne hierarhije ciljev. Razen v ekstremnih primerih (varovalni gozdovi, nekateri gozdovi s posebnim namenom) je mogoče gozdnogojitveni ukrep prilagoditi navzočnosti poudarjenih funkcij neposredno pri načrtovanju gozdnogojitvenih ukrepov v detajlu brez pretirane nadgradnje ciljev. Ob obravnavanju gozda v konkretni funkcijski enoti pač pogledamo, katere funkcije so na njenem območju poudarjene in kaj bi bilo v zvezi z njihovo krepitvijo ustrezno opraviti. Navedeno se v konkretnem okviru pač upošteva v okviru možnosti. Tako je ohranjena preglednost na tem zelo pestrem področju. Zato smo tudi menili, da je v načrtu primerno funkcije gozdov obravnavati na enem mestu, pregledno in celovito, od stanja do ukrepov.

Prav na področju zagotavljanja mnogonamenskosti smo v zadnjih nekaj letih v slovenskem gozdarstvu napravili pomemben razvojni korak, tudi po zaslugi Pravilnika 1998, ki je področje funkcij gozdov podrobneje opredelil. V preteklosti so bile funkcije gozdov pomanjkljivo in po Sloveniji povsem neenotno opredeljene tudi zato, ker s strani omenjenih avtorjev zelo čislani Pravilnik 1987 razen deklarativne navedbe v 26. členu, da vključuje prikaz stanja tudi »predstavitev potreb po splošno koristnih funkcijah gozdov«, na področju valorizacije gozdnega prostora ni prinesel nobenih konkretnjših določb, ki bi bile podlaga že tedaj nujno potrebnemu razvojnemu koraku na tem področju. V letih 1998-2000 je ZGS določbe Pravilnika 1998 tudi že uspešno prenesel v prakso, saj so za ves gozdni prostor Slovenije pripravljene podrobne karte funkcij gozdov, z utemeljitvami njihove opredelitve in navedenimi bistvenimi potrebnimi ukrepi za vsako funkcijsko enoto (približno 40.000 v vsej Sloveniji). Izdelane vsebine smo posredovali Ministrstvu za okolje in prostor, ki jih upošteva pri izdelavi dolgoročnega prostorskega plana Slovenije, sproti pa jih posredujemo tudi naravovarstvenim organizacijam in lokalnim skupnostim, da jih lahko upoštevajo pri svojem delu in planiranju na svojih območjih. V dialogu z navedenimi institucijami in na osnovi novih spoznanj in analiz bomo (ob izdelavi gozdnogospodarskih načrtov GGE) obsežno in zahtevno gradivo v prihodnje dopolnjevali in ažurirali. Po kriterijih Pravilnika 1998 je gozdni prostor tudi členjen v več krajinskih tipov, kar omogoča gospodarjenje z gozdovi in tudi usmeritve za skupine drevoja in posamezno drevje zunaj gozda obravnavati na kakovostno višji, krajinski ravni.

Kakovostne strokovne podlage so nujen pogoj za napredek na področju večnamenskega gospodarjenja z gozdovi. Več kot je slovensko gozdarstvo na formalni in operativni ravni v preteklih nekaj letih pridobilo na tem področju, bi bilo težko pričakovati. Zato je trditev avtorjev v kontekstu Pravilnika 1998 in prakse gozdnogospodarskega načrtovanja, da gre pri vključevanju večnamenskosti v celoten proces gozdnogospodarskega načrtovanja »za kvalitetno novo vsebino v procesu načrtovanja gospodarjenja z gozdovi, ki se še vedno s težavo uveljavlja,« zlonamerna in v resničnem razvoju dogodkov danes nima prave podlage. Stvari na tem področju so se premaknile in se še naprej dobro razvijajo. Menda so tudi že na operativni ravni postale moteče za tiste gozdarje, ki v gozdu še vedno vidijo samo lesno njivo.

Avtorji tudi kar spregledujejo umeščenost gospodarjenja z gozdovi v širše vsebinske in pravne okvire, ki tudi določajo gospodarjenje z gozdom. Sistem prostorskega planiranja opredeljuje določene okvire tudi delu z gozdom. Varovalni gozdovi, gozdni rezervati, območja za varovane narave in vsi gozdovi s posebnim namenom se pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov privzamejo, skupaj z opredeljenimi cilji in usmeritvami za delo s temi gozdovi. Zanje so torej cilji diferencirani in jasno opredeljeni že z akti o njihovi razglasitvi. Pomemben del ekstremnih razmer, ki zahtevajo posebno opredeljenost ciljev, usmeritev in ukrepov, je na ta način v pogledu diferenciranosti ciljev rešen in izvzet iz problematike ciljev za preostale gozdove v GGE oziroma GGO.

Stvari so danes drugačne kot pred letom 1990 tudi v pogledu nujne participacije lastnikov gozdov in širše javnosti pri odločitvah na področju gozdnogospodarskega načrtovanja. Zato je že Zakon o gozdovih predvidel javne razgrnitve in javne obravnave osnutkov gozdnogospodarskih načrtov. Pri določenih, zlasti prostorskih opredelitvah v gozdnogospodarskih načrtih pa tudi to še ni dovolj. Nekatere opredelitve pač zahtevajo širšo overitev. In tu niso dovolj niti javne razgrnitve in obravnave osnutkov gozdnogospodarskih načrtov niti mnenja lokalnih skupnosti in naravovarstvenih organizacij (pri načrtih GGE) oziroma soglasja ministra, pristojnega za okolje (pri načrtih GGO). Za nekatere opredelitve v gozdnogospodarskih načrtih je danes pač potrebna širša družbena verifikacija prek natančno opredeljenega postopka sprejemanja prostorskih planov - državnega prostorskega plana in prostorskih planov občin, zato mora biti gozdnogospodarsko načrtovanje integralno vpeto v sistem prostorskega planiranja. V tem pogledu navedene švicarske ugotovitve in sugestije na njihovi podlagi niso novost. V Sloveniji se je odnos med gozdnogospodarskim načrtovanjem in prostorskim planiranjem v zadnjih letih precej dorekel.

Na podlagi gozdnogospodarskih načrtov in drugih gozdarskih strokovnih podlag pripravljene sektorske strokovne podlage za državni prostorski plan se v okviru postopka izdelave in sprejema državnega prostorskega plana vsestransko strokovno uskladijo in v optimalni meri vgradijo v državni prostorski plan. Nekatere vsebine v državnem prostorskem planu postanejo obvezujoče pri izdelavi občinskih prostorskih planov. Gozdnogospodarski načrti se pri prostorskem planiranju na ravni občin upoštevajo kot strokovne podlage, sprejet prostorski plan pa je v pogledu opredelitev prihodnje rabe prostora obvezno izhodišče gozdnogospodarskemu načrtovanju. Zaradi tesne soodvisnosti gozdnogospodar-

skih načrtov in prostorskih planov posveča ZGS izjemno veliko pozornosti sodelovanju pri izdelavi državnega prostorskega plana, ki je pravkar v delu, ter izdelavam oziroma spremembam občinskih prostorskih planov. Trenutno nam pri tem sodelovanju na ravni občin zmanjšujejo moč po vsebini preozke obvezne podlage preteklega državnega prostorskega plana, pri katerih lahko gozdarstvo uveljavlja moč soglasjedajalca. Po še vedno veljavnem državnem prostorskem planu veljajo za obvezujoče podlage občinam pri izdelavi njihovih prostorskih planov namreč samo varovalni gozdovi. Glede vseh drugih vsebin lahko podajamo le mnenja, ki pa tudi ne ostajajo prezrta, saj Urad za prostorsko planiranje pri Ministrstvu za okolje in prostor ob pregledu predlogov občinskih prostorskih planov zahteva usklajenost z vsemi sektorji, morebitne neusklajenosti pa skrbno obravnava. Na taka usklajevanja na sedežu urada so vabljeni tudi predstavniki ZGS. Trenutno se trudimo in smo na dobri poti, da se v novem državnem prostorskem planu pridružijo med obvezujočimi vsebinami varovalnim gozdomom še gozdni rezervati ter vsi gozdovi s poudarjeno katerokoli od štirih ekoloških funkcij.

Na podlagi vsega povedanega in tudi nekajletnih izkušenj izdelave gozdnogospodarskih načrtov po Pravilniku 1998 se zdi, da bo na podlagi vsebine 22. in 37. člena Pravilnika 1998 prek splošnega cilja gospodarjenja z gozdovi in ustreznih, v omenjenih členih zahtevanih usmeritev mogoče zagotoviti uspešno načrtovanje vseh ukrepov v GGO oziroma GGE.

Naj bo vse povedano tudi odgovor na povsem zavajajoči očitke, da v Pravilniku 1998, seveda za razliko od Pravilnika 1987, ni določbe o nujnosti medsebojne usklajenosti gojenja in izkoriščanja gozdov. (Avtorji seveda očitke »nadgradijo« z naslednjo mislijo: »Če manjka taka ključna opredelitev za notranjo ureditev mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi, ki ni kar sama po sebi razumljiva, se lahko vprašamo: Kako bomo sodelovali v procesih prostorskega planiranja, tj. pri reševanju konfliktov pri rabi prostora, če se še na svojem področju ne znamo organizirati, pri odpravi svojih notranjih konfliktov, ki lahko postanejo tudi zunanji?«)

Naj dodam, da »manjkajoče« opredelitve dovolj opredeli že Zakon o gozdovih v svojem 8. členu. Tudi če se zdi avtorjem potrebno dikcijo zakona prepisati v pravilnik (kar ni strokovno) ali jo v pravilniku v čem še nadgraditi, je na podlagi takega mišljenja zapisan navedeni zaključek nekorekten in žaljiv. Sodelovanje načrtovalcev ZGS v procesu prostorskega planiranja torej poteka zelo plodno, gotovo pa bo moral ZGS tudi na tem področju v prihodnje še intenzivirati delo in sodelovanje z nosilci prostorskega planiranja.

Na koncu naj omenim, da je pomislek navajanja ukrepov za krepitev funkcij v detajlu in drugih značilnosti funkcijskih enot v območnem načrtu v določeni meri upravičen. Celovit elaborat funkcij gozdov na ravni GGO, ki se ga bo zdaj, ko je v osnovi izdelan, dopolnjevalo ob izdelavi načrtov GGE, mora seveda imeti opredeljene tudi potrebne ukrepe in navedene značilnosti funkcijskih enot, saj je (v okviru možnosti upoštevanja, kot sem že zapisal) neposredno vodilo revirnim gozdarjem pri določitvi ukrepov v gozdu ob izdelavi gozdnogojitvenih načrtov. Pri tem pa tudi sami razmišljamo, kako bi v prihodnje območni načrt razbremenili te podrobne in zato obsežne vsebine. Zaenkrat smo tabelo F1, ki vsebuje podrobne podatke o funkcijskih enotah, pripravili kot poseben snopič, ki je formalno seveda sestavni del območnega načrta. Morda bi kazalo v tem detajlu predlagati spremembo določbe pravilnika, vendar pa je učinkovita verifikacija ažuriranja tega pomembnega območnega elaborata s strani MKGP na najlažji način zagotovljena tako, da je omenjena tabela sestavni del območnega načrta.

2.3 Odsotnost poglavja o temeljnih strategijah reševanja območnih razvojnih problemov v območnih načrtih

Razumem skrb avtorjev glede te pomembne vsebine, vendar naj pojasnim, da je bila ob sestavi Pravilnika 1998 ta vsebina predvidena v okviru poglavja Oris zakonitosti razvoja gozdov. Pri analizi zakonitosti razvoja gozdov se namreč dokončno izkristalizirajo temeljni razvojni problemi v območju (enako je predvideno za GGE v načrtih GGE), ki se v načrtu tudi obravnavajo. Če si avtorji to vsebino želijo imeti eksplicitno zapisano v pravilniku, gre torej spet predvsem za dopolnitev dikcije člena, saj je v vseh doslej izdelanih načrtih GGE in tudi v osnutkih območnih načrtov moč videti podpoglavje s prav to vsebino – v okviru že omenjenega poglavja. Ker se torej v načrtih temeljni problemi v območju oziroma GGE vsekakor obelodanjeno, je trditev, da »zato ni ustreznega izhodišča za reševanje območnih problemov razvoja gozdov«, ki jo avtorji ponovijo še v zaključkih, zavajajoča.

2.4 Presoja trajnosti na ravni GGE

Navajati Žumrov citat iz leta 1948 kot kronski dokaz smiselnosti presoje trajnosti zgolj na ravni GGO, se zdi rahlo neaktualno. Gozdnogospodarska območja so bila oblikovana predvsem v funkciji zagotavljanja lesne surovine za tržno zaprta območja. Tako je v glavnem ostalo do leta 1990. Danes so razmere v pogledu

zagotavljanja lesne surovine povsem drugačne. Pač pa nas lahko po tem, kako je z zagotovljenostjo trajnosti donosov, če se tu ustavimo samo ob njej, upravičeno pobara kakšen skrben župan občine. Ne morda iz skrbi po oskrbi z lesom velike lesne tovarne v občini, ker si pač ta les pridobiva na širšem trgu, ampak zaradi številnih manjših porabnikov, ki jim zanesljiva in trajna oskrba z lesom pomeni določeno varnost. Ob 180 občinah v Sloveniji in v prihodnje okrog 240 GGE površina občine ne presega več veliko površine GGE. Čeprav se območje občine nikoli ne ujema z območjem GGE, pa težnja k čim manjšim nihanjem donosov na ravni GGE v splošnem zagotavlja tudi trajnost donosov na ravni občin.

Čeprav je presoja trajnosti donosov na ravni GGO bolj ključna, presoja trajnosti z navedenega vidika in tudi z vidika zagotavljanja številnih funkcij gozdov na ravni GGE gotovo ni odveč in brez smisla. Izdelovalca načrta GGE (ponovno) napoti k razmisleku, ali se pri delu z gozdovi GGE v prihodnje res ne bi moglo še kaj storiti za preprečitev velikih nihanj v lesni zalogi oziroma strukturi razvojnih faz, ki zaradi številnih razlogov, zlasti zagotavljanja večine funkcij gozdov, nikoli niso dobrodošla. Vprašanje je samo, koliko proizvodnosti gozda je vredno žrtvovati zaradi zagotavljanja trajnosti donosov na ravni dane GGE. Brez dvoma ne veliko, če iz območnih razmer vidimo (ob izdelavi območnega načrta), da je neugodnost tovrstnih razmer v dani GGE mogoče kompenzirati z ustreznim ukrepanjem v drugih GGE, manjša žrtev pa je morda vendarle tudi upravičena, saj vodi k pestrejšemu in stabilnejšemu gozdu tudi na manjši površini.

Nenazadnje je potrebno omeniti tudi upravičeno pričakovanje trajnosti donosov (vsaj približno enakomernih) tudi s strani (vsaj) večjih posestnikov gozdov. Trajnosti donosov se bo torej odslej potrebno posvetiti na različnih ravneh, tudi nižjih od GGE. Potrebno razumevanje tega vprašanja je torej dokončno ušlo iz steklenice okorelih predstav socialistično razumljenih gozdnogospodarskih območij, čeprav tudi sam še vedno vidim presojo trajnosti na ravni GGO kot ključno.

Zaradi vsega povedanega menim, da presoja trajnosti na ravni GGE danes ni povsem brez smisla ali kar »zgrešena«, kot to avtoritativno navajajo avtorji in ob tem vzvišeno zaključijo, kako »so se sestavljalci pravilnika diagnoze stanja v pogledu trajnosti lotili na nepravem mestu, na nepopoln način in brez jasno izražene namena (cilja)«. Kot da sestavljalcem pravilnika v osnovi ne bi bil poznan namen presoje trajnosti donosov in vseh drugih funkcij ter potrebna vsebina.

Strinjam pa se, da bi bilo v zvezi s presojo trajnosti primerneje vsebino analiz podrobneje opredeliti pri poglavju za območni načrt in v poglavju za načrte GGE navesti, da se pri analizi smiselno upošteva vsebina določenega člena v okviru poglavja o območnih načrtih, vendar to vprašanje res ni tako bistveno, kot so se ga avtorji potrudili prikazati. Obstoječa ureditev tega zapisa v Pravilniku 1998 je posledica oblikovnega vzorca podobnih zapisov pri vseh drugih vsebinah načrtov. Strinjam se tudi, da bi bilo zaradi pomembnosti presoje trajnosti vendarle koristno podrobneje razčleniti v 36. oziroma 21. členu Pravilnika 1998 zahtevano vsebino načrtov, kot je to vsebovano v 18. členu Pravilnika 1987. Tudi ta tematika je sicer, celo podrobneje kot v Pravilniku 1987, opredeljena v vzorcih gozdnogospodarskih načrtov in seveda v načrtih samih, v okviru že omenjenega poglavja Oris zakonitosti gozdov, v primeru območnih načrtov v poglavju 5.2 Presoja stanja in razvoja gozdov v pogledu trajnosti, tako da vsekakor ne gre za spregledano vsebino.

2.5 Pomanjkljivo o razvoju prilagojenih tehnologij pri pridobivanju lesa

Avtorji očitajo, da so za razvoj zelo pestrim okoliščinam prilagojene tehnologije pri pridobivanju lesa s Pravilnikom 1998 predvidene le splošne usmeritve, medtem ko je Pravilnik 1987 za območni načrt v 20. členu predvidel v integralno celoto usklajen načrt razvoja te dejavnosti. Seveda sledi kup naukov in navedb hudih posledic pomanjkljive opredelitve Pravilnika 1998 na tem področju za skladen in uspešen razvoj mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi.

Pa si oglejmo veliko vsebinsko razliko med obema pravilnikoma na tem področju in čarobno dikcijo Pravilnika 1987, ki naj bi v nasprotju s Pravilnikom 1998 zagotavljala uspešen razvoj slovenskega gozdarstva na področju prilagojenih tehnologij.

Pravilnik 1998, za območni načrt:

16. člen - Splošni opis GGO:

»Splošni opis GGO vsebuje:

- odprtost gozdov z gozdnimi prometnicami in razmere za pridobivanje lesa, ki se prikažejo na pregledni karti in v tabeli SPR.«

22. člen - Določitev ciljev, usmeritev in ukrepov:

»Skladno s splošnim ciljem gospodarjenja z gozdovi oziroma s funkcijami gozdov v GGO se določijo splošne usmeritve gospodarjenja z gozdovi v GGO, ki zajemajo zlasti:

- tehnologijo pridobivanja lesa in gradnje gozdnih prometnic.«

(Opomba: podčrtal avtor)

Pravilnik 1987, za območni načrt:

20. člen - Opisni del gozdnogospodarskega načrta:

»Oblikovanje ciljev, smernic in programov ukrepov za posamezne dejavnosti gospodarjenja z gozdovi zajema:

- razvoj tehnologije z omejitvami uporabe zaradi kvarnih vplivov na okolje.«

Na ravni načrtov GGE je ob nekoliko spremenjenih dikcijah odnos med primerjanima pravilnikoma podoben. Kaj je med dikcijama primerjanih pravilnikov tista velika razlika, ki dela Pravilnik 1998 na področju usmerjanja razvoja tehnologij neuporaben, saj se z njim ne zagotavlja uspešnega razvoja mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi, medtem ko je Pravilnik 1987 na tem področju predvidel vse potrebno, naj presodi bralec sam. Osebo menim, da gre v tem primeru za povsem nepotreben in nebitven očitek in očit primer zavestnega zavajanja braleca.

Ob tem naj ravno v zvezi z obravnavanim področjem navedem, da so po Pravilniku 1987 obrazci za vpis podatkov in šifrant za izdelavo načrtov GGE sicer predvideli zbiranje nekaterih podatkov s področja tehnologije, ki so pomembni za presojo stanja in razvoja na področju prilagojenih tehnologij in gradnje prometnic, medtem ko v izpisnih tabelah, ki so sestavni del gozdnogospodarskih načrtov, sploh ni bilo rubrik za njihov izpis, zato jih tudi računalniški programi niso obravnavali in se v načrtih ti podatki sploh niso prikazovali. Nekateri načrtovalci so zato, ker pač Pravilnik 1987 teh podatkov ni zahteval, tudi nehali zbirati te podatke. Kako je ob tem dejstvu Pravilnik 1987 za obdobje, za katerega je veljal, zagotavljal pozitiven razvoj prilagojenih tehnologij ter »skladen in hkrati uspešen razvoj mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi«, bodo morda zmogli pojasniti avtorji.

ZGS je nesporejljivo vrzel manjkajočih podatkov že zapolnil, potrebne pa bodo še nekatere preveritve preteklih baz podatkov.

2.6 Analiza preteklega gospodarjenja z gozdovi za potrebe območnega načrta naj ne bi vključevala kritične ocene medsebojne usklajenosti celotnega sistema gozdnogospodarskih ukrepov (dejavnosti)

Trditev preprosto ne drži, ker to določa za raven GGE 2. odstavek 35. člena, ki ga avtorji sicer nekako omenjajo, ker pač obstaja, poskušajo pa mu naprtili očitke, da ena od štirih alinej ni čisto jasna in dovolj opredeljena. Za potrebe območnega načrta 20. člen določa, da se analiza opravi skladno z vsebino 35. člena

oziroma z njenim smiselnim upoštevanjem. Pa to »smiselno upoštevanje« avtorji spet nesmiselno prezrejo in ugotovijo, da pristopa že ne moreta biti »povsem enaka« za potrebe načrta GGE in območnega načrta. Spet zavestno zavajanje bralca.

V osnutkih območnih načrtov je ta vsebina obravnavana v poglavju 4.2.6 Celovita ocena doseganja postavljenih ciljev.

V primerjavi z 11 alineami, ki v Pravilniku 1998 opredeljujejo vsebino analize preteklega gospodarjenja v GGE in GGO za preteklo ureditveno obdobje, sta v Pravilniku 1987 člena, ki določata tovrstno analizo za potrebe načrta GGE in območnega načrta, zelo skopa, s samo po tremi alineami, ki so za načrt GGE in GGO povsem enake, in sicer:

- »Analiza preteklega gospodarjenja zajema presojo:
  - gospodarjenja v preteklem desetletju,
  - učinkov gospodarjenja v preteklem obdobju,
  - ciljev, smernic in ukrepov, postavljenih za preteklo desetletje, in analizo razvoja gozda in gozdnih fondov za daljše preteklo obdobje.«

Pri členu, ki govori o načrtu GGE, sledi samo še navedba, da se podrobnejšo analizo izvede po homogenih stratumih gospodarskih razredov, pri čemer se upošteva učinke gospodarjenja v osnovnih ureditvenih enotah glede na lastništvo.

To je seveda edina logična pot te analize, zato ni razumljivo, zakaj avtorje tako moti odsotnost opisa postopka v Pravilniku 1998. Tudi analizo preteklega gospodarjenja na območni ravni je potrebno izvesti na ravni gospodarskih razredov ter izvedena dela analizirati po oblikah lastništva. Tako je tudi narejeno v vseh že izdelanih načrtih.

Trditev avtorjev, da s Pravilnikom 1998 ni predvideno analiziranje gospodarjenja z gozdovi po posameznih oblikah lastništva, spet preprosto ne drži. Pravilnik predpisuje določitev možnega poseka ter gojitvenih in varstvenih del po oblikah lastništva (pri izdelavi načrtov GGE opredeljujemo to na ravni sestoja), prav tako pa tudi vodenje evidence izvedenih ukrepov ter analizo izvedenih ukrepov. Zato so tudi povsem odveč oziroma samo v funkciji zavajanja in manipuliranja bralcev neokusne pripombe o »absurdu neupoštevanja lastništva v celotnem vsebinskem delu procesa načrtovanja«.

2.7 V Pravilniku 1998 naj ne bi bilo upoštevanih jasnih določil Zakona o gozdovih

V poglavju 4.3.2 Neupoštevanje jasnih zahtev Zakona o gozdovih avtorji nadaljujejo z neupraviče-

nimi in zavajajočimi očitki.

Tako je v prvem odstavku tega poglavja zapisano: »V Pravilniku (1998) so sicer omenjeni pojmi: analize preteklega gospodarjenja z gozdovi, razvojne težnje gozdov in podobno, ki v 10. in 11. členu Zakona o gozdovih nedvomno zahtevajo določen koncept načrtovanja. Vendar je iz tega nastal vsebinsko heterogen in nejasen 36. člen z ambicioznim naslovom Oris zakonitosti razvoja gozdov, ki vključuje več vsebin ...«

Najprej, v Pravilniku 1998 naštetih pojmi niso le omenjeni, ampak podrobno obravnavani. Analiza preteklega gospodarjenja z gozdovi nikakor ni kar pomešana med vsebine 36. člena, ampak je za obdobje preteklih deset let za primer načrta GGE podrobno opredeljena v 35. členu, kot smo že omenili, znatno podrobneje kot v Pravilniku 1987.

Če vzamemo v obzir analizo razvoja gozdov za daljše preteklo obdobje, moramo ugotoviti, da sta poznavanje stanja gozdov in trendov razvoja gozdov v preteklosti pomembni informaciji pri poskusu napovedovanja prihodnjega razvoja gozdov. Tako na primer za večino naših jelovo-bukovih gozdov prav omenjeno (in seveda še kateri dejavnik, npr. vpliv rastlinojede divjadi) napovedujejo nadaljnje zmanjševanje deleža jelke v gozdovih. Taka ugotovitev mora v nas vzpodbuditi razmišljanje, kaj storiti, da tak potek kar najbolj ublažimo. Taka razmišljanja morajo biti v vsakem primeru celovita, zato tudi ni nič narobe, če so tovrstne vsebine obravnavane v istem poglavju.

Nadalje avtorji ugotavljajo, da bi morale biti takšne analize izvedene po konkretnih gospodarskih razredih. To seveda Pravilnik 1998 zahteva, kar je jasno navedeno v prvem in drugem odstavku 36. člena.

Časovno opredeljene gozdnogojitvene cilje sem v Gozdarskemu vestniku že pojasnil. Pri vseh na tem mestu obravnavanih vsebinah Pravilnika 1998 resnično ni najti takšne, ki bi bila v nasprotju z Zakonom o gozdovih.

2.8 Pravilnik naj bi bil pretirano podroben in vodi v pretirano poenotenje načrtov

O tem bi lahko na dolgo razpravljali, saj je stvar subjektivne presoje. Ne da bi se ob tej priložnosti trudili opraviti celovitejšo analizo obeh pravilnikov, pa naj v zvezi s tem očitkom Pravilniku 1998 opozorimo vsaj na nekaj dejstev.

Premalo podroben Pravilnik 1987 očitno ni zagotavljal takšne členitve gozdov in zbiranja podatkov o gozdovih, da bi bilo mogoče na ravni Slovenije pripraviti uporabne seštevke celo temeljnih podatkov o gozdovih. Gospodarski razredi so bili oblikovani po

posameznih GGO po različnih kriterijih (v nekaterih GGO je bilo npr. pri njihovem oblikovanju pomembnejše rastišče, drugod so bili pomembnejši sestoji), rastišča so se povezovala v območne gospodarske razrede zelo različno, tako da ni bilo mogoče napraviti seštevkov niti za najpomembnejše tipe gozdov.

Pravilnik 1987 je sicer posvetil dopustnim napakam meritev lesnih zalog skoraj 10 % svojega tekstnega dela, zelo podrobno je opredeljeval dopustne intervale tudi po kakovosti rastišč, zaradi nerešenih vprašanj v zvezi s tehnologijo zbiranja podatkov pa so bili zbrani podatki o lesnih zalogah malo uporabni na vseh ravneh, od oddelčne do državne.

O funkcijah gozdov Pravilnik 1987 tudi ni povedal skoraj ničesar, kar sem že omenil. Karte funkcij, ki so jih gozdna gospodarstva izdelala brez ustreznih enotnih opredelitev in navodil, so bile na ravni Slovenije med območji povsem neusklajene in jih je MKGP, namesto da bi mu koristile pri usklajevanju rabe prostora, v interesu gozdarstva raje zadržalo v predalu.

O podatkih na področju tehnologije pa sem tudi že povedal, da zbiranja in analiz nekaterih pomembnih podatkov Pravilnik 1987 sploh ni zagotovil.

Pravilnik 1998 zagotavlja zbiranje kakovostnih podatkov o gozdovih, njihove seštevke po smiselni kategorijah ter kakovostno izdelavo kart funkcij in drugih tematskih kart, ki jih ni potrebno skrivati v predalih, ampak z njimi aktivno sodelujemo pri urejanju prostora.

3 Zaključek

Članek štirih profesorjev je, milo rečeno, neprimerno tako po vsebini kot po načinu zapisanega in je vsekakor nov prispevek k zmanjšanju ugleda naše fakultetne ustanove v gozdarski operativi. Težko pa si je razložiti tudi njegov namen.

Od vseh večjih očitkov Pravilniku 1998 še najbolj razumem zahtevo po diferenciranih ciljnih glede na lastniške razmere, čeprav sem prepričan, da je mogoče solidno usmerjati razvoj gozdov tudi z enotnimi cilji za gozdove vseh lastništev, in da v tem pogledu poslednejša delitev ciljev in vsebine načrta lahko napravi načrt nesmotrno zapleten. Vendar so se ob pomembnejših vsebinah avtorji pri obravnavi Pravilnika 1998 trudili tudi s podrobnostmi in so z veliko mero subjektivnosti prav iskali možne očitke. Ker je bilo pravih očitno premalo, so jih (z zavajanjem) tudi na silo skrпали. Da bi se toliko avtorjev tudi na ta način trudilo

s pravilnikom ter svoja mnenja o njem in aktualnem gozdnogospodarskem načrtovanju nemalokrat zabelilo z diskvalifikacijami sestavljalcev pravilnika in celotnega današnjega načrtovanja samo zaradi želje po strokovni izpopolnitvi obojega, seveda ne verjamem. O drugih namenih članka sam ne bom preveč razmišljal, avtorji verjetno vedo zanje. Morda se nekateri preprosto ne morejo sprijazniti s posameznimi novimi strokovnimi rešitvami in z dejstvom, da izvirajo od ljudi zunaj njihovega dolga leta edino posvečenega kroga. Ali pa so v ozadju drugi računi? ZGS se nenehno srečuje z mnogimi. Vsekakor objavljajo avtorji takšne konstrukcije v zelo neugodnem času za gozdnogospodarsko načrtovanje in celotno gozdarstvo stroko pri nas.

Človek se tudi zgrozi, ko vidi črno na belem zapisano, kako nekateri pomembni strokovnjaki zagovarjajo preteklo stanje na področju gozdnogospodarskega načrtovanja in pravilnik, ki ga je podpiral. Torej preprosto niso videli in še zdaj ne vidijo niti njunih največjih slabosti, ki sem jih ob koncu nekaj kar mimogrede navedel. Če ne bi bil posebej izzvan, o preteklem pravilniku ne bi pisal negativno, saj tudi pred leti nisem, ko sem predstavil nov pravilnik (GozdV 1/98). Je bil pač izdelek svojega časa nedvomno tudi s posameznimi pozitivnimi rešitvami.

Razvoj gozdnogospodarskega načrtovanja pri nas je v osemdesetih letih (preteklega stoletja) zasal. Nekaj o tem sem že napisal (GozdV, 7-8/2001). Prav Pravilnik 1998 in delo ZGS sta dala gozdnogospodarskemu načrtovanju pri nas nov razvojni polet.

Gotovo tudi Pravilnik 1998 ni brez pomanjkljivosti, ki jih je z drobnimi dopolnitvami mogoče odpraviti, kot je možno in potrebno še izboljšati tudi delo ZGS na področju gozdnogospodarskega načrtovanja. Vendar sem prepričan, da je Pravilnik 1998 izpolnil pričakovanja in pomembno prispeval k napredku ne le gozdnogospodarskega načrtovanja, ampak tudi drugih dejavnosti, ki črpajo iz njegove vsebine. Zato je po vsebini in načinu zelo sporen napad štirih profesorjev nanj in s tem tudi na zavzeto delo strokovnjakov ZGS, ki izdelujejo gozdnogospodarske načrte, neumesten, neproduktiven in škodljiv, in to ne le za razvoj gozdnogospodarskega načrtovanja pri nas, ampak za celoten razvoj gozdarstva in usklajenega medinstitucionalnega delovanja gozdarstva na Slovenskem.

Živan Veselič